

Vyjádření školitelky prof. PhDr. Ivany Čeňkové, CSc. k průběhu studia a k disertační práci

Mgr. Marie Hany Příbylové:

„Tlumočení z českého znakového jazyka do mluvené angličtiny v mezinárodním konferenčním prostředí“

(Interpreting from Czech Sign Language into Spoken English in International Conference Settings)

předkládané v akademickém roce 2022/2023 na Ústavu translatologie FF UK

I. Hodnocení celého doktorského studia

1) Mgr. Marie Příbylová nastoupila do doktorského studia v akademickém roce 2015/2016, tudíž vymezený čas vyčerpala skutečně stoprocentně. Tato maximální možná využitá délka studia byla však ku prospěchu jak samotné doktorandky, tak vlastní kvality předkládané disertační práce. V prvních čtyřech letech splnila všechny své studijní povinnosti (oborové zkoušky a SDZK). Příprava a realizace doktorské disertace se poté následně poněkud – i kvůli pandemii covid-19 a nemožnosti získat vhodné materiály a nahrávky a realizovat celý připravovaný experiment - protáhla, avšak výsledek je o to zdařilejší a vyzrálejší. Viz níže.

2) Doktorandka se aktivně zapojila do výuky na ÚTRL, ÚJKN i ve veřejném prostoru: v letním semestru 2015/2016 a v zimním semestru 2016/2017 vyučovala v Bc. studijním programu PP Úvod do teorie a praxe tlumočení a PVP Tlumočení III. V dalších letech zajišťovala několik jednotlivých přednášek i v rámci nMgr. studijního programu Tlumočnictví: v PP Teorie tlumočení a Metody výzkumu přednášela o etice výzkumu a odpovědnosti vědce a v rámci PVP Konferenční teorie a praxe přednášela o zvládání stresu při tlumočení. Na Ústavu jazyků a komunikace neslyšících také v předmětu Tlumočnické modely a teorie přednášela o tlumočnických postupech v tlumočnické praxi a rovněž stručně představila svůj výzkum. Je i lektorkou vzdělávacího online semináře pro tlumočnický českého znakového jazyka v rámci www.educor.cz, na ÚJKN vedla úspěšně obhájenou bakalářskou práci (K. Hronová, „Hlas jako pracovní nástroj tlumočnicka“) a jednu Bc. práci tam rovněž oponovala, stejně jako byla oponentkou nMgr. diplomové práce na ÚTRL na téma „Model úsilí Daniela Gila a jeho aplikace na simultánní tlumočení projevů nasycených vlastními jmény. Porovnání dvou jazykových kombinací: francouzština-čeština a český znakový jazyk-čeština“.

3) Mgr. Příbylová se účastnila dvou mezinárodních odborných seminářů pro učitele tlumočení, jednak týdenního semináře organizovaného DG SCIC EK v září 2015 v Bruselu (*Training for trainers - Tft*) a jednak dvoudenního semináře v Praze v únoru 2016 (*Training of trainers - ToT*), pořádaného naším Ústavem translatologie FF UK pro partnerské univerzity (15 členů) v rámci EMCI Konsorcia na téma *Virtual Classes*.

4) Doktorandka se aktivně zapojovala rovněž do různých zahraničních školení, kurzů a instancí určených právě pro doktorandy a mladé badatele. Přihlásila se na e-learningový (2016/2017) kurz *Research Methods in Translation and Interpreting Studies* na Ženevské univerzitě na Fakultě překladu a tlumočení, v srpnu 2019 absolvovala prestižní mezinárodní dvoutýdenní letní školu translatologického výzkumu *CETRA* na KU Leuven, sestávající z přednášek, individuálních konzultací a studentských prezentací výzkumných projektů, a konečně v zimním semestru 2021/2022 pak odjela na pětiměsíční stáž na KU Leuven (září - leden), kde je nabízena výuka tlumočení ve vlámském znakovém jazyce a také se zde aktivně zabývá výzkumem v této oblasti. Podařilo se jí tam zpracovat teoretickou část disertační práce za využití zdrojů tamní knihovny a konzultací s místními badateli a pedagogy. S některými provedla cílené rozhovory, které využila i pro svoji disertaci.

Absolvovala také řadu užitečných předmětů vztahujících se k tématu jejího výzkumu (lingvistika znakových jazyků, dějiny a kultura neslyšících, vlámský znakový jazyk apod.).

V akademickém roce 2016/2017 se zapojila do *Mentoring programu pro začínající vědce a vědkyně* v Sociologickém ústavu Akademie věd ČR, kde v dalších letech absolvovala několik kurzů profesního a osobního rozvoje. Stala se členkou České asociace doktorandek a doktorandů a v akademickém roce 2020/2021 pak byla zvolena členkou předsednictva této asociace, jejímž cílem je podpora studentů doktorských programů, jejich seznamování s akademickým prostředím, podmínkami a nároky doktorského studia, rozvoj jejich osobních a odborných kompetencí i zlepšování podmínek studujících.

5) účast na konferencích doma i v zahraničí: Mgr. Příbylová v průběhu svého doktorského studia aktivně vystoupila na celé řadě mezinárodních konferencí doma i v zahraničí, kde prezentovala jednotlivé etapy svého výzkumu v oblasti tlumočení mezi znakovým jazykem a mluvenými jazyky:

a) konference TIFO (Translation and Interpreting Forum Olomouc), 10. -11. 11. 2017, Olomouc, FF UPOL: přednesen příspěvek v angličtině: *Thou shalt be neutral: The conflict between interpreter's role and professional standards and the ensuing ethical dilemmas (with focus on sign language interpreting)*.

b) konference TIC 2018 (Translation, Interpreting and Culture) Nitra, Univerzita Konstantina Filozofa: 28. - 29. 9.2018, přednesen příspěvek v angličtině: *An old story made new*.

c) CETRA Research Summer School in Translation Studies KU Leuven. Přednesen příspěvek: *Relay Interpreting between Czech Sign Language and English*. 26. srpna 2019, Antverpy, Belgie.

d) *Conference Interpreting between Czech Sign Language and Spoken English: Sociocultural Context and Strategic Behaviour of Interpreters*. Philotrans 2022. 6. – 7. 6. 2022, Praha, Ústav translatologie, Filosofická fakulta, Univerzita Karlova. Doktorandská konference.

e) *Are NERDs to be trusted? A reflection on doing research among fellow and not-so-fellow interpreters*. 9. – 10. června 2022, Positionierungen. Positionings. Selbstreferenzialität In translationswissenschaftlichen Dissertationsprojekten. Štýrský Hradec, Rakousko. Institut für Theoretische Und Angewandte Translationswissenschaft, Universität Graz. Doktorandská konference.

Kromě toho pomáhala s organizací mezinárodní konference *Translation in Transition* v Praze (podzim 2022), spoluorganizované ÚTRL FF UK, a zúčastnila se každoroční konference Evropského fóra tlumočnicků znakového jazyka.

6) Publikační činnost Mgr. Příbylové je spojená zejména s jejím výzkumem:

- PŘIBYLOVÁ, Marie. The Role of Technology in Conference Interpreter Training. *AUC PHILOLOGICA*, 2021, 2, 207–210. E-ISSN: 2464-6830. /recenze/
<https://doi.org/10.14712/24646830.2021.36>

- PŘIBYLOVÁ, Marie. Tlumočení z českého znakového jazyka do mluvené angličtiny s češtinou jako pilotním jazykem. Proceedings of the Pathways in Translation Studies PhD Workshop. *AUC PHILOLOGICA*, 2019, 4, 83–92. E-ISSN: 2464-6830.
<https://doi.org/10.14712/24646830.2020.7>

- PŘIBYLOVÁ, Marie. Kurz "Metody translatologického výzkumu" – zpráva Research Methods in Translation and Interpreting Studies (I): Foundations and Data Analysis Ženevská univerzita, Fakulta překlada a tlumočení. *AUC PHILOLOGICA*, 2018, 2, 181–182. E-ISSN: 2464-6830.
<https://doi.org/10.14712/24646830.2018.30>

Jsem přesvědčená, že doktorandka bohatě splnila veškeré povinnosti stanovené v Individuálním studijním plánu a požadované v rámci doktorského studijního programu Filologie a studijního oboru Translatologie. Věřím, že i nadále se bude výzkumu konferenčního tlumočení mezi českým znakovým jazykem a mluvenými jazyky věnovat, jelikož je to téma nadmíru aktuální nejenom u nás, ale i v rámci Evropské unie a v širším mezinárodním kontextu a že jej bude postupně realizovat i na akademické půdě.

II. Celkové zhodnocení disertační práce

Předloženou disertační práci hodnotím jako vysoce kvalitní a zcela inovativní. Hned na začátku je potřeba zmínit, že se věnuje tématu, které je v českém kontextu zpracováváno poprvé. Disertace kombinuje několik poměrně málo probádaných či zcela nových témat a druhů tlumočení. Především se zde jedná o simultánní tlumočení znakového jazyka v konferenčním prostředí ve směru znakový jazyk (ZJ) - mluvený jazyk, konkrétně ve směru ČZJ (český znakový jazyk) - mluvená angličtina, buď přímo či pomocí pilotáže přes mluvenou češtinu. Domnívám se, že i jiným znakovým jazykům v kombinaci s různými „cizími“ mluvenými jazyky byla zatím věnována jen minimální pozornost. A ani tlumočení s pilotáží není příliš častým výzkumným tématem.

Mgr. Marie Příbylová se zvolenému tématu věnovala skutečně s obrovským nasazením, elánem a neuvěřitelnou důkladností až do nejmenšího detailu, se značnou teoretickou vybaveností a širokými znalostmi, jak translatologickými, tak tematickými, jež se snažila ve svém přístupu ke zpracovávanému materiálu vhodně využít a prezentovat.

Jako školitelka jsem měla možnost konzultovat a osobně sledovat všechny fáze přípravy disertace, teoretické části, přípravy i průběhu experimentu, jakož i zpracování výsledků, jejich analýzu a diskusi a mohu říci, že doktorandka k disertaci přistupovala velmi poctivě, svědomitě a že jí příprava veškerých podkladů a zpracování dat z experimentů zabrala neskutečně mnoho času.

Disertační práce představuje teoreticko-empirickou studii na téma tlumočení mezi českým znakovým jazykem a mluvenou angličtinou, a to jak přímo, tak prostřednictvím pilotáže přes mluvenou češtinu, v mezinárodním konferenčním prostředí. Pozornost je věnována tlumočnickým strategiím a strategickým postupům jako způsobům řešení problémů (nejen v negativním slova smyslu) vyplývajících z druhu tlumočení, modality a kombinace pracovních jazyků, věcného obsahu sdělení, projevu řečníka a jeho komunikačního záměru, jak jej chápou tlumočníci, z jejich pojetí profesních norem, ze sociokulturního kontextu i z omezení experimentální situace. V empirické části podrobně popisuje právě svůj kvalitativní výzkum (do jisté míry jde o případovou studii), který byl prováděn smíšenou metodou, zahrnující intertextovou deskriptivní analýzu experimentálně získaných dat srovnávající zdrojový projev (videozáznam) a jeho písemný překlad do českého jazyka s jednotlivými simultánně tlumočenými verzemi – jak přímo z ČZJ do mluvené angličtiny, tak s tlumočením přes pilotáž, tj. z ČZJ do mluvené češtiny a z té dále do mluvené angličtiny; retrospektivní a introspektivní polo-strukturované rozhovory s tlumočníky se stimulovaným vybavováním (tzv. *stimulated recall*), případně písemné komentáře těch tlumočnicků, s nimiž rozhovor z organizačních důvodů nemohl být proveden přímo na místě, dotazník a hodnocení externími hodnotiteli a autentickými posluchači i podrobnou analýzu získaných dat. Vysoce oceňuji, že tato empirická část disertace (s. 205-471) je metodologicky velmi dobře promyšlená a připravená a že autorka otevřeně uvádí i omezení studie a objektivní metodologické problémy i konkrétní náměty na další výzkum.

Práce je velmi přehledně strukturovaná a velmi dobře vyargumentovaná. Teoretická část svědčí o tom, že se doktorandka s přehledem orientuje v odborné tlumočnické literatuře, umí ji patřičně zpracovat, využít a aplikovat, což dokazuje i bohatý *Seznam použitých zdrojů* (s. 473-484). Má

zpracované a načtené publikace, které se věnují tlumočení ve znakovém jazyce či sociolingvistické charakteristice (českého) znakového jazyka, tak i *klasické* tlumočnické publikace zaměřené zejména na tlumočení jak sociální akt, na strategie, tlumočení s pilotáží, direkcionalitu (tzv. retour x tlumočení do mateřštiny).

Celá disertace je značně rozsáhlá: Teoretická část (204 s.), Empirická část (281 s.), Bibliografie (13 s., respektive 177 položek) a 30 stran Příloh + AV nahrávky originálu a všech tlumočnických výkonů v archivu doktorandky. Do jisté míry, s trochou nadsázky, by se dalo říci, že autorka předkládá vlastně dvě disertace, jelikož svým rozsahem, tak zpracováním obě části (teoretická i empirická) odpovídají úrovni svého zpracování a novátorským přístupem požadavkům kladeným na tento druh akademické závěrečné práce.

Disertační práce nepochybně přispívá k rozvoji teoretického a aplikovaného výzkumu v oblasti ČZJ, ale i dalších možných uvažovaných směrů ve výuce konferenčního tlumočení mezi českým znakovým jazykem a mluvenou angličtinou (či obecněji cizím mluveným jazykem) v České republice. A je tak významným vkladem právě pro budoucí přípravu tlumočnicků v této jazykové kombinaci, i vzhledem k tomu, že dokazuje, jak důležité je strategické rozhodování a výběr správného řešení na základě momentálních podmínek a konkrétní komunikační situace, což je jedna ze zásadních dovedností, kterou by si měli studenti tlumočnického oboru osvojit a profesionální tlumočníci prakticky ovládat. Celkově hodnotím předloženou disertační práci jako velmi zdařilou a odborně na výši.

III. Připomínky k disertační práci (jsou-li nějaké) – disertace má vysokou obsahovou i jazykovou i formální úroveň. Připomínky tedy nemám. Dovolím si zmínit pouze jednu drobnost, to že je poněkud škoda, že si autorka při finální kontrole textu nepohlídala stoprocentní konzistentnost, pokud jde o přechylování citovaných cizích ženských příjmení.

IV. Případné dotazy k obhajobě – nemám (vše jsme si s doktorandkou sdělily a vysvětlily během přípravy disertace). Konkrétní případné otázky mohou vyplynout z průběhu obhajoby.

V. Závěr

S potěšením konstatuji, že předložená disertace splňuje všechny požadavky kladené na disertační práce. Ze všech těchto důvodů předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako **prospěla**.

07. 06. 2023

Prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.
školitelka